

ставља штиво изразите научне вриједности. Испољавајући не само велику обавијештеност и способност за аналитичко-синтетичко вредновање него и својеврстан креативни дар за тумачење најкомпликованијих творевина људског духа, др Бабић је овом својом књигом направио вриједне помаке у његошологији.

Будимир АЛЕКСИЋ

СВИТАК ОДМОРА

Олена Планчак Сакач, *Између две обале*, Фондација Група север, Нови Сад 2020

Песничка књига *Између две обале* представља пажљиво структурисану и кохерентну књигу. Најпре, отпочиње прологом ненаметљивог наслова („Песма“), а завршава се излазном песмом „Књига као капија“. Оквир збирке обележавају песме које се могу одредити као важни песникињини поетички маркери. С једне стране, предмет певања је сама поезија, а с друге, књига најшире узев. Између поезије као етеричне категорије („залелуја се песма / у првим, стидљивим, издуженим сенкама“) и књига као материјалне, смештено је време, тј. пет циклуса песама експлицитно атрибуираних категоријом времена: „Путовање кроз време“, „Укрштено време“, „Отисци у времену“, „Премрежено време“ и „Лепота у времену“.

Како су књиге „као капије, оне прелепе, високе, асирске / које увек нешто скривају, а понешто / откривају даровитом читаоцу“, а песма настаје тек „када се мисао сасвим заокружи / као дан са заласком сунца“, може се уочити линија додире према којој се књига и песма могу поистоветити и/или међусобно прожимати. Књиге и откривају и скривају, као што песма сублимише и дан и залазак сунца. Кроз песму се може „проћи“ као кроз капију, као што песму чине сунчеви зраци и тама који „пролазе“ кроз књигу.

Ипак, време и категорија вечности чини се да представљају лајт-мотивско језгро песничке књиге Олене Планчак Сакач. Премда се ради о великој књижевној теми, песникиња јој приступа не са папирнатом интенцијом већ из јаке унутрашње потребе да проговори о својим индивидуалним и аутентичним уметничким спознајама о ономе што се одиграва „између две обале“. У том погледу, може се потврдити прецизно артикулисано запажање ауторке поговора књиге, Зденке Валент Белић, која констатује да је поезија пред нама заснована „на женском принципу, на начелу перманентног успостављања хармоније, компромиса и

стишавања опречности”. Време би у извесном смислу могло да представља управо неуређену грађу коју песникиња хармонизује.

То можда најдиректније долази до изражаја и нијансирано се усложњава у песми „Вечност”, коју поентирају завршни стихови: „И он је само мени обећао / љубав до краја живота и у добру и у злу... / А шта је са вечностју?” Љубав би била фактор хармонизације протока животног времена, међутим, чини се да једино поезија поседује могућност да премости и оне изазове антитетичности у категорији вечности.

Ако се има у виду студија *Анџијетичка кријтика* Харолда Блума, може се запазити да поезија Олене Планчак Сакач представља својеврсну „антитетичку допуну” и функционише као *tesera* у односу на „мушко писмо”, које се генерално одликује изразитом антитетичношћу. Отуда песникиња концентрише сву снагу на изградњу песничких слика, кадрих да упечатљивошћу и „лепотом” „премреже” и обезвремене спацијум омеђен насловом *Између две обале*.

Имајући у виду основну дефиницију Драгише Живковића, по коме „уметничка слика постаје кондензована слика живота, у којој се спаја лични доживљај уметников с дубоким објективним смислом живота”, може се уочити како поједине песме, посебно из првог циклуса, функционишу у целости као уметничке слике. Чак и сами наслови песама сублимишу све синестетичке доживљаје лирског субјекта, уобручене искуством путовања („Египат у пет слика”, „Каиро”, „Турска”, „Бодрум”, „Родос”, „Пејзаж”, „Тракија”, „Равена”, „Данте”, „Салцбург”, „Нирнберг”, „Глоријана”, „Цртеж”).

Медитеранска култура један је од доминантнијих топоса песничке имагинације Олене Планчак Сакач. У првој песми експлицира се да „време је заувек стало”. Песма схваћена као слика функционише као целина (Египат), иако је назначено да је састављена од пет слика. Поред суптилног нивелисања песме и слике, песникиња структурише песму према сликарском поступку Ђентила де Фабријана (1370–1427). Његов „L'adorazione” је, наиме, карактеристичан по томе што је на слици представљено неколико епизода библијске приче, а златна (мистична) светлост има стожерно значење, будући да обједињује читаву слику. На тај начин светлост укида категорију времена и подразумева непрестано трајање приче у простору слике. И Египат Олене Планчак Сакач је слика на којој „пет слика” представља сећање на људе и призоре које је видела, а кроз које се провиде библијске личности, осенчене ликовима виђеним на платнима или фрескама великих (рано)ренесансних мајстора: „Људи јашу на магарцима, као у време Христа, / кућице од блата покривене палминим лишћем / [...] Девојчица анђеоске лепоте / у свом крилу милује умиљато јање / док проси залогај хлеба”. Светлост код песникиње није златна, али јесте мистична, јер је мисао која рађа песму соларне природе: „Када се мисао сасвим заокружи / као дан са заласком сунца, залелуја се песма”.

Посебно је на том трагу симптоматична песма „Цртеж”, будући да већ насловом функционише као слика, а затим и отварајући план оног светлосног простора који је лирска јунакиња (п)осетила метафизички:

Далеко у Јапану, где никада нисам била / рађа се сунце и цветају
трешње [...] Цртеже чувају савијене у свитке / као некадашње буле или
пергаменте / није обичај да улепшавају зидове. // Када пију чај у кругу
пријатеља или / изабраника развијају свитке / и заједно уживају у умет-
ности. // Цртеж је ухваћени тренутак као птица / у свом кавезу, да би се
доживео / потребан је тренутак одмора. Јапанци то умеју.

Оно што су цртежи за Јапанце, то су песме и књиге за Олену План-
чак Сакач. Према *Књизи јапанских симбола* Сергеја Мешчерјакова, ја-
пански „тип сагледаваног простора се не разматава већ се умотава за-
једно са њиховим погледом”, а читав њихов свет се може именовати
„умотаним”.

Премда није била у Јапану, нити припада њиховом свету, лирска
јунакиња прихвата њихов поглед на свет. Она у песми „Кафа” не пије
чај, али у том тренутку „одмора” пред њом се развио „свитац” параболе
о слону и мишу у разговору са пријатељем, након чега песму-цртеж
заокружује лепом спознајом: „После параболе о слону и мишу, / коју си
испричао на поподневној кафи / ја волим што сам рођена / као Русинка.”
Одмор или предах од протока времена, различитих антагонизама и уз-
бурканости живота неопходан је не би ли се крајности помириле, а човек
прихватио и заволео себе, своје име и идентитет, као и у песми „Име”:

Име ми је Олена, а зову ме / Оленче, Оља, Оленка, Оли... / Дуго ни-
сам волела своје име јер, / увек су га чули као Елена? Алена? Илеана? [...]
Тата ме је узео у наручје, / пољубио у косу и рекао: / – Твоје име су носиле
украјинске и пољске / кнегиње. / Кад порастеш, читаћеш и наћи ћеш га. /
Твоје име живи у књигама.

Било да су то тренуци са пријатељима, вољеном особом, породи-
цом, на путовању или у кући, паузе или ти „овековечени” моменти (као
фотографије сећања) кадри су да премосте раздвојене обале у људској
души.

*

Књига *Између две обале* експлицитно тежиште има у метапоетским
хоризонтима, а имплицитно пева о спознаји прихватања сопства и успо-
стављању унутрашње хармоније. Синестезија и чулна искуства са путо-
вања уједињују раздвојене обале, а костифевски „укрштаји” и „премре-
жавање времена” доприносе њиховом међусобном, макар симболичком
прожимању. Функционалност песничких слика са којима се поистовећују

песме ефектно је естетизована примењеним сликарским поступцима и специфичним погледом на свет човека са Далеког Истока. „Одмор”, нај-после, репрезентује онај неопходни прекид профаног протока времена, како би се спознала и осетила целина сопственог бића и света.

Др Јелена МАРИЋЕВИЋ БАЛАЋ
Филозофски факултет у Новом Саду
Одсек за српску књижевност и језик
jelena.maricevic@ff.uns.ac.rs

КАПРИЧО ПЕСНИКА КУЛТУРЕ

Мирослав Алексић, *Арајски кајричо*, Архипелаг, Београд 2020

Након збирки поезије *Зијурај* (1986), *Појик или чуј* (1990), *Нема вода* (1994), *Оскудно време* (2016) и *Нејоновољиви код* (2018), нова збирка песама Мирослава Алексића потврђује свог творца као песника културе и интелектуалног лиризма. За књигу песама *Арајски кајричо*, Алексић је награђен новоустановљеном песничком наградом „Алексије Везилић”. Након уводне песме која наговештава доминантну тему Алексићеве нове збирке, „Трактат о времену”, следи циклус „Огледало”, сачињен од двадесет и једне песме, затим циклус „Златне закрпе” који броји двадесет песама и циклус „Последње дете” који садржи само једну, истоимену песму. Композиционо и тематски пажљиво промишљена збирка, *Арајски кајричо* аутентично је сведочанство о егзистенцији у савремености која, свесним избором песника, остаје сједињена са културом, митом и изабраном традицијом.

Иако у критичкој рецепцији означен као самосвојан песник без изразитих поетичких утицаја и узора, Мирослав Алексић новом књигом поезије призива песнички глас Борислава Радовића. Одредница „песник културе”, доследно понављана у критици о делима оба песника, није једина повезница између Алексића и Радовића. Присуство fine песничке ироније, спој свакодневице и културе, бројне митско-историјске реминисценције, и стил који сједињује једноставност, мирноћу и узвишеност песничке речи, чини дијалог између дела ова два песника живим, актуелним и плодноним. Занимљиво је, међутим, да сам Алексић у једном интервјуу истиче како је његова поезија „песништво једног пренапрегнутог споја иронијског и лирског”, који у тој напетости постиже оно што он види као смисао поетског. У том смислу, као своје праве песничке узоре, издваја велике прозне писце, Сервантеса и Кафку. Отуда можда наративност у његовим песмама, потреба да се „исприча прича” и заокружи